

MAGDALENA MAĆKOWIAK
AGATA CHOJNACKA

Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu

DOŚWIADCZENIA SENSORYCZNE W WIEJSKIM PRODUKCIE TURYSTYCZNYM. UCZTA SZEŚCIU ZMYŚLÓW WE WSI KRZYSZKOWO¹

Abstract: *Feast of the Six Senses – the Concept of Tourism Product for Krzyszkowo Village.* The aim of this article is to show the concept of “Feast of six senses” tourism product for Krzyszkowo country (Wielkopolska province). The project was prepared on the basis of subject literature analysis and on evaluation of local resources. The conception presented in this article bases on the thematic village functioning which specialization are human senses. The thematic village product aim is to provide emotional experiences by creation and educational activities.
Key words: Rural tourism, sensory experience, tourism product.

Wstęp

Turystyka wiejska od lat rozwija się w Polsce bardzo dynamicznie. Konsekwencją wzrostu zainteresowania tą formą wypoczynku, obserwowaną po stronie podaźowej jest niewątpliwie rosnąca konkurencja, a po stronie popytowej coraz bardziej zmieniające się i zróżnicowane potrzeby i oczekiwania turystów.

Efektom połączenia oczekiwań obu wspomnianych stron są istniejące na rynku produkty turystyczne. Zauważalna jest ewolucja, jaką przeszły od przysłowiowego łóżka ze śniadaniem, do kompleksowego produktu obszaru wpisującego się w różnorodne koncepcje rozwoju wsi [Majewski 2012, s. 54-58]. Niewątpliwie swoje miejsce na rynku znajdują zarówno produkty proste, jak i złożone, jednak ich atrakcyjność, a tym samym konkurencyjność w dużej mierze zależy od sposobu rozumienia i ujęcia w nich wiejskości, która powinna być głównym atutem [szerzej: Kastenholz *et al.* 2012, s. 207-214]. Ze względu

---

¹ Opracowanie jest zredagowanym fragmentem pracy magisterskiej *Uczta sześciu zmysłów – koncepcja produktu turystycznego dla wsi Krzyszkowo*, autor: A. Chojnacka, promotor: M. Maćkowiak Maszynopis Katedra Turystyki Wiejskiej, Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu, 2014.

na to, że jedną z cech współczesnej turystyki stało się dążenie do maksymalizacji doznań emocjonalnych, środkiem wyrażenia tożsamości regionalnej, a tym samym sposobem zrealizowania wartościowego i niepowtarzalnego wiejskiego produktu turystycznego może stać się odniesienie do zmysłów [Ditoiu, Căruntu 2014, s.301]. Stymulacja przez zmysły pobudza bowiem ludzki umysł do poznawania otaczającego środowiska oraz samego siebie.

Jak podkreślają Agapito *et al.* [2013, s. 63] badania empiryczne dotyczące oddziaływania przez ludzkie zmysły na kształtowanie doświadczeń turystycznych są nadal ograniczone. Jednak literatura przedmiotu wskazuje, że wymiar zmysłowy jest kluczem do zrozumienia, planowania i podejmowania działań marketingowych w zakresie kształtowania produktu turystycznego [por: Middleton 2011, s. 215-226; Oh *et al.* 2007, s.119-132; Pan, Ryan 2009, s. 625-639; Veijola, Jokinen 1994, s. 125-151].

Dziewanowska i Kacprzak [2013, s.102] zauważają, że w celu wywarcia określonego wrażenia powszechnie używa się pięciu podstawowych elementów oddziałujących na ludzkie zmysły, a mianowicie koloru, zapachu, dźwięku, smaku i dotyku.

Obserwowaną współcześnie tendencją jest dążenie do synergii zmysłów, czyli podejścia pięciowymiarowego, które angażuje wszystkie zmysły, osiągając najlepszy rezultat [Agapito *et al.* 2014, s. 225]. Synergia pięciu zmysłów oddziałuje na przyszłowiowy szósty zmysł.

Celem opracowania jest przedstawienie koncepcji produktu turystycznego „Uczta sześciu zmysłów” dla wsi Krzyszkowo (woj. wielkopolskie). Projekt został przygotowany na podstawie analizy literatury przedmiotu i oceny lokalnych zasobów oraz wywiadów przeprowadzonych z mieszkańcami².

1. Metody badań

Do zrealizowania celu badań diagnostycznych dotyczących projektu koncepcji produktu turystycznego dla wsi Krzyszkowo zastosowano m.in. metodę pogłębionego wywiadu indywidualnego (in-depth interview – IDI), czasami zwaną też wywiadem swobodnym, w którym „w oparciu o listę poszukiwanych informacji, badacz może zadawać pytania w dowolnej kolejności i brzmieniu” [Konecki 2000, s.169]. Wykorzystano wywiad częściowo strukturalizowany, w którym „choć nie formułuje się zamkniętej listy pytań, to jednak wskazuje się problemy, wokół których przeprowadzona jest rozmowa” [Kaczmarek *et al.* 2013, s.11]. Założeniem badań było pozyskanie indywidualnych opinii i poznanie doświadczeń mieszkańców dotyczących³:

- zasobów turystycznych wsi Krzyszkowo;
- kategorii zmysłów w świadomości mieszkańców;
- budowy oferty turystycznej dla wsi Krzyszkowo.

² Ze względu na ograniczenia objętościowe opracowania nie ujęto w nim wyników przeprowadzonej inwentaryzacji potencjału turystycznego, skupiono się przede wszystkim na przedstawieniu koncepcji produktu, oraz wynikach wywiadu, które uznano za szczególnie istotne.

³ Uzyskane informacje posłużyły jako inspiracja w opracowaniu koncepcji produktu.

Kwestionariusz wywiadu został zaprojektowany wcześniej, zawierał pytania ogólne, które zostały poszerzone pytaniami pomocniczymi. Dokumentacja badań empirycznych obejmowała zapiski ankietera, składające się z wypowiedzi respondentów oraz własnych obserwacji. Elastyczny sposób gromadzenia danych pozwolił wprowadzić pewne modyfikacje w takcie przebiegu badania.

Techniką wspomagającą wywiad kwestionariuszowy była technika skojarzeń słownych, które polegają na „wywołaniu u respondenta natychmiastowego skojarzenia z usłyszanym słowem” [Kauf 2004, s. 106].

Podmiotem badań diagnostycznych byli mieszkańcy wsi Krzyszkowo. Dobór próby badawczej został dokonany metodą doboru celowego, która polega na całkowicie subiektywnym, doborze jednostek, najlepiej odpowiadających – zdaniem badającego – celom przeprowadzonego badania.” [Kauf 2004, s. 70].

Badaniem objęto 10 osób. Głównym kryterium doboru próby był szczególnie wysoki poziom zaangażowania wytypowanych osób w działalność społeczną na rzecz sołectwa Krzyszkowo. Kluczem doboru podmiotów do wywiadów było wyróżnianie się specjalistycznymi umiejętnościami, które mogłyby zostać wykorzystane w kształtowaniu produktu turystycznego, m.in. zdolnościami manualno-plastycznymi, kulinarnymi, werbalnymi. W grupie poddanej badaniu znalazły się też osoby posiadające wysoką pozycję społeczną wynikającą z pełnienia władzy formalnej. Badaniami objęto również osoby zajmujące się rolnictwem oraz kultywowaniem wiejskich czynności na terenie wsi Krzyszkowo.

2. Wyniki badań

W pierwszej części wywiadu poproszono respondentów o wymienienie znanych im zmysłów człowieka. Pytanie to było konsekwencją nazwy proponowanego produktu turystycznego „Uczta Sześciu Zmysłów”. Za najważniejsze respondenci uznali zmysły wzroku, słuchu i smaku.

W kolejnej części wywiadu, poproszono badanych o wskazanie związku poszczególnych zmysłów ze wsią Krzyszkowo. Uzyskano następujące odpowiedzi.

Smak: szare kluski, owoce, jabłka, ser, rumpuć, mleko;

Wzrok: rzepak, zboża, aleje lipowe, krzewy, zieleń;

Węch: zapach deszczu, lipy, kwiaty, obornik, owoce, zboże;

Słuch: ptaki, osioł, pociągi, maszyny rolnicze, świerszcze;

Dotyk: wiatr, zwierzęta, ziemia, natura.

Następnie skupiono się na opinii mieszkańców dotyczącej atrakcyjności wsi Krzyszkowo. Zdaniem badanych tworzą ją przede wszystkim: wiejski krajobraz, rozległe pola i łąki, bliskość zwierząt dziko żyjących i gospodarskich, cisza i spokój, świeże powietrze, więzi społeczne wśród mieszkańców, dobra lokalizacja, zachowany folklor wsi.

Mapa ilustrująca strefy znajdować się będzie przy głównej ulicy prowadzącej do miejscowości. Tablice informacyjne zostaną umiejscowione przy każdym wejściu do nowej strefy, będą zawierać informacje o danym zmysle oraz możliwości jego stymulowania. Oferta została przygotowana dla osób chcących w sposób aktywny poznać kulturę i tradycje wsi.

Elementy produkty podstawowego „Wioski Zmysłów”

Rowerowy „Szlak Zmysłów”

Elementem produktu turystycznego umożliwiającym turystom poruszanie się między wyznaczonymi strefami zmysłowymi będzie szlak rowerowy – „Szlak Zmysłów”. Wielozmysłowy charakter szlaku wiąże się z możliwością reagowania przez turystę na wiele bodźców jednocześnie. Zmysł wzroku pobudza otaczający krajobraz. Odgłosy zwierząt stymulują zmysł słuchu, natomiast wrażeń zapachowych dostarczają kwiaty i owoce rosnące we wsi. Receptory skóry odbierają zmiany temperatury wynikające z fizycznej aktywności organizmu. Zmysł smaku można pobudzić zjadając przydrożne owoce.

„Szlak Zmysłów” przygotowany zostanie na podstawie istniejącej infrastruktury drogowej. Do jego oznakowania wykorzystane zostaną następujące elementy:

- mapa – zilustrowany przebieg szlaku umieszczony w punkcie startowym;
- tablice kierunkowe – wyznaczają trasę jazdy, podstawowy przebieg szlaku funkcjonować będzie na terenie wsi Krzyszkowo, z rozszerzeniem o obszar wsi Żydowo oraz Roztworowo;
- tablice opisowe – z informacją o obiekcie, przy którym się znajdują lub dodatkowymi świadczeniami;
- małe tablice opisowe – informacja o gatunku roślin lub zwierząt;
- tablice informacyjne – informacja o zmianie strefy zmysłu z opisem.

Przewiduje się również stworzenie miejsc postojowych z tzw. małą architekturą. Alternatywną formą zwiedzania „Wioski Zmysłów” będzie przejażdżka bryczką oraz przejażdżki kucykami.

1. Strefa zmysłu dotyku „Ogród Zmysłów”

W ogrodzie wytyczona zostanie ścieżka z wyznaczonymi zadaniami, małymi tablicami opisowymi dotyczącymi gatunków roślin tam rosnących oraz makiety z zadaniami interaktywnymi stymulującymi zmysł dotyku. Odwiedzający będzie musiał przejść ścieżkę, wykonując zadania fizyczne (nieskomplikowane) oraz zadania interaktywne. Wszelkie materiały zostaną odpowiednio dobrane, tak aby posiadały różnorodną fakturę i kształt.

Pracownia artystyczna „Kuku-Ryku”

Obiekt ten jest własnością prywatną. Przez właścicielkę zostanie udostępniona pracownia, w której będzie można zakupić wyroby rękodzielnicze. Będzie istniała

też możliwość wzięcia udziału w warsztatach plastycznych. Główną rolę warsztatów odgrywać będzie aspekt praktyczny i twórczy, którego celem jest podniesienie umiejętności oraz rozwój talentów uczestników. Zajęcia będą odbywały się cyklicznie, poruszające tematykę nauki powstawania zabawek dla dzieci oraz dekoracji i ozdób świątecznych.

Pracownia dekoracyjna „Monidło”

Obiekt ten jest również własnością prywatną. W ramach realizacji projektu właścicielka proponuje aktywne warsztaty układania naturalnych kompozycji kwiatowych oraz naukę wyplatania wianków i robienia woreczków zapachowych.

2. Strefa zmysłu węchu

„Ścieżka Zapachu”

Pobocznie ulicy, wzdłuż której przebiegać będzie ścieżka zostanie obsadzone kwiatami, krzewami oraz ziołami wydzielającymi silną woń oraz posiadającymi barwne kielichy kwiatowe. Zapach będzie dodatkowo wzmocniony przydrożnie rosnącymi drzewami lip. Głównymi gatunkami roślin będą: lilak pospolity, lawenda oraz mięta. Ze względu na rozległy teren przeważać będą szeroko rozgałęzione krzewy. Małe tablice opisowe będą zawierały informację dotyczącą charakterystyki gatunku oraz wykorzystania rośliny w gastronomii oraz lecznictwie.

Wiejskie ogrody

Ogrody mieszkańców zostaną również obsadzone charakterystycznymi roślinami. Gatunki roślin będą dobrane tak, aby ogrody zachowały swój wiejski charakter. Mogą to być malwy, piwonie, bez, słoneczniki, astry, łubin oraz wiele innych. Zostaną one odpowiednio oznaczone na małych tablicach opisowych.

W granicach strefy zmysłu węchu znajduje się Gospodarstwo Gościnne Joanna, oferujące dwanaście miejsc noclegowych. Do dyspozycji gości zostały przygotowane dwie łazienki, kuchnia z pełnym wyposażeniem, pokój rekreacyjny oraz czytelnia. Elementem wzbogacającym ofertę jest możliwość skorzystania z palety zabiegów rehabilitacyjnych i fizjoterapeutycznych.

3. Strefa zmysłu wzroku

Wieża widokowa

Odwiedzający będą mogli spacerować wśród użytków rolnych z widokiem na zachód słońca. Zwieńczeniem tych widokowych wrażeń będzie możliwość obserwacji panoramy okolicy wsi Krzyszkowo z wieży widokowej, wykonanej z drewna. Wieża zostanie usytuowana na terenie rozległych pól uprawnych, pozbawionych zabudowy.

4. Strefa zmysłu słuchu

Terenowa ścieżka edukacyjna „Głos wsi”

Na tym etapie będzie oznaczona tematyczna ścieżka edukacyjna dotycząca odgłosów zwierząt. Tablice będą informowały turystę o gatunku zwierzęcia występującym w tym rejonie. Będą to zwierzęta dziko żyjące, jak również zwierzęta gospodarskie, m.in. koń, osioł, kury, kaczki oraz inne ptactwo. Ścieżka będzie miała charakter dydaktyczny, mianowicie z jednej strony tablicy będzie umieszczone hasło rebusowe, a z drugiej odpowiedź z informacją o danym gatunku. Na szczególną uwagę w tej strefie zasługują również drzewa lipy, z którymi wielu mieszkańcom kojarzy się wieś Krzyszkowo. Wsluchanie się w szum drzew, jak również śpiew ptaków i odgłosy wybranych gatunków zwierząt wpływa relaksacyjnie na organizm.

Wystawa sprzętu rolniczego

Wzbogaceniem oferty turystycznej strefy słuchu będzie wystawa maszyn rolniczych znajdująca się na terenie prywatnego obiektu. Właściciel udostępni do obejrzenia i „posłuchania” maszyny rolnicze z lat 70.

5. Strefa zmysłu smaku

Sprzedż wyrobów gastronomicznych

Zmysł smaku pobudzać będą produkty żywnościowe zakupione u gospodarzy. Będą to warzywa i owoce, jak również wyroby mięsne, nabiał, miód oraz jaja. Przed wejściem do wybranych gospodarstw rolnych zostanie umieszczona tablica opisowa z informacją, jakie produkty odwiedzający będzie mógł zakupić w danym miejscu. Miejsca te będą również oznaczone na głównej mapie wsi.

Warsztaty kulinarne

Produktem wzbogacającym ofertę turystyczną będą warsztaty gotowania odbywające się w gospodarstwach domowych mieszkańców. Nadrzędnym celem warsztatów jest obcowanie ze smakiem, a przed wszystkim dobra zabawa oraz możliwość integracji i wymiany poglądów kulinarnych. Słuchacze nabędą wiedzę na temat regionalnej kuchni wielkopolskiej oraz tradycyjnej kuchni polskiej. Warsztaty prowadzone będą przez gospodynie domowe.

„Szósty Zmysł”

Frazeologizm „Szósty zmysł” dotyczy doznań emocjonalnych. Zasadniczym celem głównych składników produktu turystycznego „Wioski Zmysłów” jest interakcja z otoczeniem możliwa przez stymulację sensoryczną, walory widokowe oraz przeżycia wywołane wspólną zabawą na alternatywny wypoczynek.

Elementy produktu poszerzonego „Wioski Zmysłów”

Elementami uzupełniającymi koncepcję produktu turystycznego „Uczta Sześciu Zmysłów” będą cykliczne wydarzenia, których celem jest wznowienie oraz kultywowanie obrzędów i zwyczajów ludowych, jak również promocja folkloru wsi

przez rozpowszechnianie gwary, obyczajów i obrzędów. Imprezy plenerowe będą się odbywać na terenie gospodarstw rolnych, boisku sportowym lub Świątlicy Sołeckiej w Krzyszkowie. Tematyka wydarzeń nawiązywać będzie do zwyczajów oraz obrzędów celebrowanych w cyklu rocznym, ściśle związanych ze świętami katolickimi oraz pracami w gospodarstwie. Obchody zostaną przystosowane do obecnych warunków, przekształcone w widowiska i zabawę. Staną się źródłem niezwykłych przeżyć oraz radości, a także wiedzy. Poznawanie oraz prezentacja dziedzictwa kulturalnego polskiej wsi musi korespondować z kluczową specjalizacją wsi, jaką są zmysły.

Wystawa Stołów Wielkanocnych

Cykliczną już istniejącą imprezą jest Wystawa Stołów Wielkanocnych „Stół Wielkanocny pięknie nakryty” odbywająca się w niedzielę palmową na terenie kaźdego sołectwa Gminy Rokietnica. Mieszkańcy przygotowują Świąteczny Stół z tradycyjnymi potrawami wielkanocnymi. Przewiduje się wzbogacenie pokazu warsztatami florystycznymi oraz dekoracyjnymi, z przeprowadzeniem konkursu na najpiękniejszą Palmę Wielkanocną. W trakcie wystawy będzie również możliwość zapoznania się z przepisami na świąteczne potrawy.

Noc Świętojańska

Atmosfera wydarzenia będzie bazowała na doznaniach emocjonalnych, wróżbach dla panien i kawalerów. Przygotowane atrakcje będą dostarczały gościom wrażeń zmysłowych. Tematem podstawowym będą zioła oraz ich wykorzystanie w lecznictwie, gastronomii i dekoracjach. Zgodnie ze zwyczajem panie będą puszczały wianki na wodzie uprzednio samodzielnie wplecione.

Nabożeństwa Majowe

Zwyczajem kultywowanym przez mieszkańców wsi Krzyszkowo są Nabożeństwa Majowe ku czci Matki Bożej. Nabożeństwa odbywają się każdego dnia w maju.

Dożynki

Program imprezy uwzględni pokaz obrzędu dożynkowego, degustację kulinariów regionu, festiwal zup, wystawę maszyn rolniczych, warsztaty rękodzielnicze, widowisko zwyczajaj zniw oraz wieczorną biesiadę.

Rokietnica zaprasza Wielkopolan na Rumpuć

Elementem promocyjnym koncepcji produktu będzie coroczna impreza plenerowa organizowana przez Urząd Gminy w Rokietnicy „Rumpuć”⁵. W czasie jego trwania

---

⁵ Gęsta zupa jarzynowa (danie jednogarnkowe – *eintopf*), charakterystyczna dla kuchni wielkopolskiej. Zupę przygotowuje się na bazie wywaru mięsnego (najczęściej wołowina, karkówka, boczek) z dodatkiem warzyw – kapusty białej i kiszzonej, cebuli, marchwi i dużej ilości ziemniaków. Opcjonalnie można dodać jabłka lub przecier pomidorowy (w wersji mniej tradycyjnej). Doprawić należy kminkiem, liśćmi laurowymi, zielem angielskim, pieprzem, solą i cukrem.

sołectwo Krzyszkowo będzie prezentowało swoje lokalne produkty oraz umiejętności mieszkańców.

„Święto pyry”

Widowisko ludowe polegające na odtworzeniu obyczaju „wykopów”. Na ziemniaczanym polu uczestnicy wezmą udziału w zbiorze ziemniaków oraz „powykopkowej” zabawie. Na festiwalu promowane będą potrawy z ziemniaków, m.in. „pyry z gzikiem”, „pyry z ogniska”, „ślepe ryby”, a w szczególności „Szare Kluski Pani Teresy”. Potrawa ta zdobyła uznanie wśród mieszkańców oraz gości uczestniczących w lokalnych imprezach.

„Święto Kapusty”

W październiku będzie się odbywało „Święto Kapusty”. Turyści zostaną zaproszeni do gospodarstwa rolnego jednego z mieszkańców, gdzie będą mogli samodzielnie wycinać i szatkować kapustę. Gospodarze pokażą, w jaki sposób należy prawidłowo kusić kapustę. Każdy będzie mógł spróbować deptania kapusty w beczkach. Podczas wydarzenia będzie można zakupić przetwory przyrządzone przez mieszkańców. Ponadto, dodatkową atrakcją będzie smażenie powideł.

Imieniny Świętego Marcina

Wydarzeniem celebrowanym 11 listopada będą obchody Świętomarcińskie. Wydarzenie o charakterze festiwalowo-happeningowym rozpoczynające się od wjazdu Świętego Marcina na koniu z symbolicznym przekazaniem klucza sołtysowi wsi. Zakończone uroczystym obiadem w postaci „pyzy na parze z pieczoną gęsiną oraz modrą kapustą”. Oferta rozrywkowa zawierać będzie przybliżenie zwyczaju darcia pierza oraz zabaw towarzyszących. Listopad to czas zbliżającego się okresu adwentu, którego powszechnym zwyczajem było zawieszanie w domach wieńców ze świerku. W trakcie obchodów Świętomarcińskich realizowane będą warsztaty wyrobu wieńców adwentowych. Będzie również okazja zakupu tradycyjnych rogali.

Wystawa Bożonarodzeniowa

Wystawa stołów Bożonarodzeniowych – obecnie wydarzenie ma charakter wystawy świątecznej, prezentującej wyroby lokalnego rękodzieła oraz wyrobów gastronomicznych. Koncepcja „Wioski Zmysłów” zakłada uwypuklenie działania bodźców zewnętrznych na zmysły odwiedzających – możliwość degustacji potraw, przybliżenie zapachów nawiązujących do Świąt Bożego Narodzenia, nauka wyrobu dekoracji (kontakt z różnorodną fakturą).

Podsumowanie

Atrakcyjność obszarów wiejskich tworzą elementy, których nie można doświadczyć w codziennym życiu w mieście. Jednak ich wartość rynkowa zależy od umiejętnego przedstawienia i zinterpretowania. Przygotowanie konkurencyjnego produktu obszaru wymaga świadomości, że otaczającą turystę rzeczywistość najpełniej można sprzedać wykorzystując nie tylko wrażenia wizualne, ale także dźwięk, zapach, smak i dotyk. Dzięki oddziaływaniu wielozmysłowemu możliwe jest pozostawienie w pamięci turystów wyjątkowych i niepowtarzalnych wspomnień. Realizacji takiego założenia ma sprostać przedstawiony w pracy produkt wsi Krzyszkowo. Wprawdzie został skonstruowany z typowych dla obszaru wiejskiego atrakcji, jednak ma bardzo kompleksowy charakter, co podkreślono w jego nazwie.

Literatura

- Agapito D., Mendes, J., Valle, P., 2013, *Exploring the Conceptualization of the Sensory Dimension of Tourist Experiences*. Journal of Destination Marketing & Management, 2(2).
- Agapito D., Valle, P., Mendes, J., 2014, *The Sensory Dimension of Tourist Experiences: Capturing Meaningful Sensory-informed Themes in Southwest Portugal*. Tourism Management, t 42.
- Ditoiu M. C., Căruntu A. L., 2014, *Sensory Experiences Regarding Five-dimensional Brand Destination*. 2nd World Conference On Business, Economics And Management – WBEM 2013, Procedia – Social and Behavioral Sciences, 109.
- Dziewanowska K., Kacprzak A., 2013, *Marketing doświadczeń*. PWN, Warszawa.
- Kaczmarek M., Olejnik I., Springer A., 2013, *Badania jakościowe – metody i zastosowania*. Cedetu, Warszawa.
- Kastenholz E., Carneiro M. J., Marques C. P., Lima J., 2012, *Understanding and Managing the Rural Tourism Experience — The Case of a Historical Village in Portugal*. Tourism Management Perspectives, 4, s. 207-214.
- Kauf S., 2004, *Badania rynkowe w sferze marketingu i logistyki*. Wyd. UO, Opole.
- Konecki K., 2000, *Studia z metodologii badań jakościowych: teoria ugruntowana*. PWN, Warszawa.
- Majewski J., 2012, *Nowa generacja produktów turystyki wiejskiej w Polsce*, [w:] *Wiejski produkt turystyczny. Doświadczenia i wyzwania*, J. Majewski (red.). Wyd. Wyższej Szkoły Ekonomii i Prawa im. Prof. Edwarda Lipińskiego w Kielcach, Kielce.
- Middleton M., 2011, *Exploring Space, the Senses and Sensitivities: Spatial Knowing*, [w:] *Tourist Experience: Contemporary Perspectives Oxon*, R. Sharpley, P. Stone (red.). Routledge, UK.
- Oh H., Fiore A., M. Jeoung, M., 2007, *Measuring Experience Economy Concepts: Tourism Applications*. "Journal of Travel Research", 46(2).
- Pan S., Ryan C., 2009, *Tourism Sense-making: the Role of the Senses and Travel Journalism*. Journal of Travel & Tourism Marketing, 26(7).
- Veijola S., Jokinen E., 1994, *The Body in Tourism*. Theory, Culture and Society, 11(3).